

1. Попелюк Роксолана. Не боятися системи: історія правозахисниці Оксани Мешко. *Локальна історія*. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/ne-boiatisia-sistemi-istoriia-pravozakhisnitsi-oksani-meshko/>

2. Овсієнко Василь. Світло людей: Мемуари та публіцистика. У 2 кн. Кн. I / Упорядкував автор; Худож.-оформлювач Б. Є. Захаров. Харків: Харківська правозахисна група; К.: Смолоскип, 2005. 512 с.

3. Оксана Мешко. Не відступлюся! До 100-річ-чя Оксани Яківни Мешко / Харківська правозахисна група; Упоряд. В. В. Овсієнко, О. Ф. Сергієнко; Харків : Фоліо, 2005. 334 с.

4. Мешко О. Я. Свідчу / записав Василь Скрипка. Київ : Укр. Респ. партія, 1996. 55 с.

Григор'єв Микола Русланович,
курсант навчально-наукового

експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кривицький Юрій Віталійович,

завідувач кафедри теорії, історії та філософії права

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

КУЛЬТУРА ТА ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ У ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ І ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У сучасних умовах глобалізації, воєнних загроз та інтенсивного інформаційного впливу проблема національної й громадянської ідентичності набуває особливої актуальності. Культура та історична пам'ять виступають ключовими чинниками формування колективної самосвідомості, забезпечуючи спадкоємність цінностей, символів і смислів, що об'єднують суспільство. Саме через культуру та осмислення історичного досвіду нація формує уявлення про власне минуле, сучасність і перспективи майбутнього [1, с. 15–18].

Культурні традиції – мова, звичаї, обряди, мистецькі практики – виконують інтегративну функцію, формуючи відчуття належності до спільноти. Вони передаються між поколіннями не лише як сукупність зовнішніх форм, а як носії ціннісних орієнтирів і моделей соціальної поведінки [4, с. 24–27].

Важливе місце у цьому процесі посідають історичні події, які стають опорними точками колективної пам'яті. Війни, визвольні змагання, національні трагедії й переломні моменти державотворення формують символічний капітал нації та впливають на уявлення про свободу, справедливість і державність. Історична пам'ять у цьому сенсі постає не як механічне відтворення минулого,

а як соціально й культурно сконструйований феномен, що залежить від наукових інтерпретацій, освітніх практик і публічного дискурсу [1, с. 72–76].

Значення історичної пам'яті істотно зростає в умовах зовнішніх викликів і спроб маніпуляції історичними наративами. Саме тому держава відіграє важливу роль у формуванні державної політики пам'яті, спрямованої на збереження національної історико-культурної спадщини, протидію фальсифікаціям і підтримку суспільного діалогу щодо складних сторінок минулого. Законодавче закріплення охорони культурної спадщини створює правові умови для збереження пам'яток історії, культури та місць пам'яті [2].

Водночас ефективна політика пам'яті неможлива без активної участі територіальних громад, які є безпосередніми носіями локальної історії та культурних традицій. Саме на рівні громади зберігається жива пам'ять про події та персоналії, формується повага до культурної спадщини як складової повсякденного життя. Участь громад у збереженні історичної пам'яті сприяє розвитку громадянської ідентичності та солідарності.

Особливу роль у цьому процесі відіграє освіта, яка забезпечує системне передання знань про культуру й історію, формує здатність до критичного мислення та відповідального ставлення до минулого. Взаємодія держави, громади та освітніх інституцій створює умови для цілісного підходу до формування ідентичності, в межах якого культура й історична пам'ять стають чинниками розвитку правосвідомості та громадянської зрілості.

Методологічно важливим є усвідомлення того, що культура й історична пам'ять тісно пов'язані з рівнем правової культури суспільства. Як зазначається у сучасних теоретико-правових дослідженнях, саме правова культура визначає ефективність реалізації державної політики та сприйняття суспільством базових цінностей, зокрема гідності людини й верховенства права [3, с. 23–25].

Отже, культура та історична пам'ять є визначальними складовими зміцнення національної й громадянської ідентичності. Їх збереження та розвиток потребують узгодженої взаємодії держави, територіальних громад і системи освіти, а також виваженої державної політики пам'яті, заснованої на науковому знанні та повазі до людської гідності.

Список використаних джерел

1. Ассман А. Довга тінь минулого: культура пам'яті та політика історії. Київ : Критика, 2014. 328 с.
2. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
3. Кривицький Ю. В. Вплив правової культури на ефективність реалізації правової реформи. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 2. С. 22–27. doi: 10.36695/2219-5521.2.2023.03
4. Smith A. D. *National Identity*. Reno : University of Nevada Press, 1991. 226 p.

